

YETKİLİ KAMU GÖREVLİSİNCE İŞLENEN RESMİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇU

Nazmiye ÖZENBAŞ¹

Özet

Bu çalışmanın konusunu resmi belgede sahtecilik suçları oluşturmaktadır. Toplumun her kesimini ilgilendiren ve aslında herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçlarının kamu görevlileri tarafından işlenmesi hem belgelerin doğruluğu ve gerçekliğine dair kanaatin, hem de kamu görevlilerine duyulan güvenin korunması bakımından önem arz etmektedir. Büro yönetimi ve sekreterlik meslekleri sürekli olarak belge düzenleyen ve özellikle kamu görevlisi olarak faaliyet gördükleri takdirde bu suçların faili olabilme ihtimali bulunan bir grubu oluşturmaktadır. Bu meslek grubu aynı zamanda bu suçtan zarar gören de olabilmektedir. Bu nedenle bu kongre kapsamında resmi belgede sahtecilik suçlarının incelenmesinin meslek mensuplarına yararlı olacağı inancıyla konu ceza hukuku boyutuyla incelenecektir.

Resmi belgede sahtecilik suçları, Türk Ceza Kanunu'nun "Kamu Güveni Aleyhine İşlenen Suçlar" bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nın 204. maddesinin 1. fıkrasında özel kişiler tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu yer alır. Burada suçun faili, özel kişiler olabileceği gibi, görevine girmeyen konuda belge düzenleyen kamu görevlisi de olabilir. Sahtecilik, resmi bir belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek veya sahte resmi belgeyi kullanmak şeklinde gerçekleştirilir. TCK'nın 204. maddesinin 2. fıkrasında, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu yer alır. Burada, düzenlenen sahte resmi belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olması gerekir. Aksi takdirde bu fıkra hükümleri değil, 1. fıkra hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. Kamu görevlisince işlenen sahtecilik suçlarında, sahtecilik, gerçeğe aykırı belge düzenlemek şeklinde de gerçekleşebilir. Suçun bu maddi unsuru özel kişilerce işlenen sahtecilik suçlarında bulunmamaktadır. Resmi belgenin, sahteliği sabit oluncaya kadar, geçerli belge olması halinde, verilecek cezanın artırımı, bir hukuki ilişki veya gerçek bir durumu ispatlaması halinde ise indirimi yoluna gidilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Ceza Kanunu, Kamunun Güveni, Resmi Belgede Sahtecilik, Kamu Görevlisi

FORGERY IN OFFICIAL DOCUMENTS COMMITTED BY AUTHORIZED PUBLIC OFFICERS

Abstract

Forgery of official documents constitutes the subject of this study. The fact that public officials commit forgeries of official documents which bear upon all sections of society and can be committed by anyone, has a great importance by means of saving the confidence to conviction on both trueness and accuracy of documents and public officials. Drawing up

¹ Yrd.Doç.Dr, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi ABD., nozenbas@anadolu.edu.tr

continuously a document and operating especially as public official, office management and secretariat constitute the group having possibility to be in crime. This occupational group is also can be aggrieved party of this crime. The subject will be examined by criminal law in the belief of the fact that the examination of forgery of official documents under this convention this can be useful for members of profession.

Forgery of official documents are regulated under "Crimes Against Public Trust" section of Turkish Criminal Code. Turkish Criminal Code art. 204/1 regulates fraud committed by people who are not public officials. Forgery can be committed by preparing fake document, changing the document or using the fake document. Turkish Criminal Code art. 204/2 regulates fraud offences committed by public officials. This document should be a document that the public official has the authority to issue. If the public official is not authorized to issue that document, art. 204/1 would be applied. Public official can commit this offence by preparing a fake document. The penalty would be higher if the document is valid until the forgery is proved. If the document proves a legal relation or a real situation the penalty would be reduced.

Keywords: Turkish Criminal Code, Public Trust, Fraud in Official Document, Public Official.

Giriş

Belgeler ve bu arada resmi belgeler günlük hayatta sıklıkla ve özel hukuk açısından yazılı ispat şartının arandığı bir sistem içerisinde çoğu zaman da zorunlu olarak kullanılan metinlerdir.

Belgelerin gerçekliğine ve güvenilirliğine ilişkin toplumda genel bir kanaat bulunmaktadır. Bu kanaat, resmi belgeler açısından daha güçlüdür. Bu nedenle, bu belgelerde yapılan sahtecilik bu kanaati daha ağır bir şekilde ihlal etmektedir. Günlük hayat ilişkileri karmaşıklaştıkça da belgelere duyulacak güvenin önemi artmaktadır.

Sahtecilik, kamunun doğruluğuna inanıp, güven duyduğu bir belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye eklemeler yapılması ya da tamamının veya bir kısmının değiştirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Belgelerde sahtecilik suçu genelde salt sahtecilik amacıyla gerçekleştirilmemekte, başka bir suçun işlenmesine (dolandırıcılık, zimmet, vergi kaçakçılığı vb.) vasıta olmaktadır. Bu nedenle sahtecilik suçlarının bağımsız bir suç tipini oluşturması çok eskilere dayanmamaktadır. Sahtecilik suçları 19. Yüzyıla kadar dolandırıcılıkla birlikte ele alınmış sonraları belgelerdeki sahteciliğin kamu güvenine karşı suç oluşturduğu fikri gelişmiştir (Gökcan, 2009: 93).

Belgede sahtecilik suçları, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununda "Sahtekârlık Suçları" olarak; "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler" başlıklı altıncı babının "Evrakta Sahtekârlık" isimli üçüncü ve "Hüviyet Cüzdanı ve Nüfus Tezkeresi, Pasaport, Ruhsatname, İlmühaber, Şahadetname ve Beyannamelerde Sahtekârlık" isimli dördüncü fasıllarında düzenlenmiştir.

Belgede sahtecilik suçları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Özel Hükümler" başlıklı 2. kitabının "Topluma Karşı Suçlar" isimli üçüncü kısmının 4. bölümü olarak düzenlenen "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" arasında ve 204-212. maddelerinde düzenlenmiştir.

Kanun koyucu 765 sayılı Türk Ceza Kanununda belgede sahtecilik suçlarını daha ayrıntılı ve farklı maddelerde düzenlemişken, 5237 sayılı kanunda tüm bu farklı düzenlemeleri içine alan bir düzenleme yapma ihtiyacı hissetmiştir. Nitekim 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 204. maddede düzenlenen "Resmi belgede sahtecilik" suçu; 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 339, 340, 341, 346, 350, 352, 355, 356. maddelerinde düzenlenen memur tarafından işlenen ve 342. maddesinde düzenlenen sivil kişiler tarafından işlenen; resmi belgenin aslında, özünde, onaylı suretinde ve özetinde sahtecilikler ile kimlik ve benzeri belgelerde, özel yarar sağlayan belgelerde sahtecilik suçlarını ve sahte resmi belgenin kullanılması eylemlerinin tümünü kapsamaktadır (Gökçen, 2010: 5).

Kamu görevlisince işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, başka bazı suçlarla benzerlik göstermektedir:

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kamu görevlisince işlenen resmi belgede sahtecilik suçu bir anlamda görevi kötüye kullanma suçunun özel bir şeklidir. Somut olayda öncelikle belgede sahtecilik suçunun oluşup oluşmadığı incelenmelidir. Eğer belgede sahtecilik suçunun şartları oluşmamış ise görevi kötüye kullanma suçunun şartlarının oluşup oluşmadığı değerlendirilmelidir.

Belgede sahtecilik suçları genellikle sırf sahtecilik yapmak amacıyla işlenmezler. Özellikle dolandırıcılık suçunu işleyebilmek için sıklıkla belgede sahtecilik gerçekleştirilir. Dolandırıcılık suçu mal varlığına karşı işlenen suçlardan olmasına karşın sahtecilik suçları kamu güvenini ihlal eden suçlardandır (Selçuk, 1986: 72). Bunun yanında dolandırıcılık suçunda haksız çıkarın sağlanması ve zararın doğması suçun oluşması için zorunlu olduğu halde sahtecilik suçlarında buna gerek yoktur (Selçuk, 1986: 75). Resmi belgede sahtecilik suçu oluşmasından sonraki eylemler bu suça bağlı işlenmiş olsalar da bunlar resmi belgede sahtecilik suçunun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni değilse yeni ve bağımsız bir suça vücut verirler ve ayrıca cezalandırılırlar (Tümerkan, 1987: 111).

Büro yönetimi ve sekreterlik mesleği mensuplarının da belgeler üzerinde sıklıkla işlem yapmakta oldukları düşünüldüğünde bu suçu işleyebilme veya bu suçtan zarar görebilme olasılıkları oldukça yüksektir. Bu nedenle konunun özellikle kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik boyutunu bu çalışmada ele alacağız.

Suçla Korunan Hukuki Yarar

Türk Ceza Kanunu'nda suçlar korudukları hukuki menfaat göz önünde bulundurularak tasnif edilirler.

Resmi belgede sahtecilik suçları yukarıda da belirtildiği üzere 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" başlıklı dördüncü bölümde yer almaktadır.

Kanunun birtakım yazıları sahteciliğe karşı koruması, herkesin o yazılara güvenmesi, onların gerçeği ifade ettiğine inanması sonucunu doğurur. Bu şekilde belgeler aynı zamanda delil değeri kazanır. Böylece belgeler dolaylı da olsa içeriğine bağlı hakkı korur. Kişiler dayandıkları belge sayesinde bir hakkın varlığını veya kapsamını ispatlayabilirler (Tezcan, Erdem, Önok: 2009: 674). Belgenin gerçekliğine toplumda güven duyulması zorunludur. Belgenin gerçekliğine ilişkin toplumda oluşan bu güvene "kamu güveni" denilmektedir (Gökcan, 2009: 94).

Belgeler hakkında gerçekleştirilecek her türlü sahtecilik fiili, her şeyden önce kamunun bu güven ve inancını sarsar. Hukuki ilişkilerin devamlılığı bakımından, gerekli olan ve bu yazılara karşı kamuda mevcut bulunan, genel güven hissine karşı tecavüzü ifade ettiği için sahtecilik fiilleri cezalandırılmıştır (Erman, 1950: 159) .

Öğretide korunan yararlar ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre belgede sahtecilik suçları ile korunan hukuki yarar yalnızca, belgelerin gerçekliğine dair toplumda var olan güven, başka deyişle *kamu güvenidir* (Erman ve Özek, 1996: 223-224; Artuk, Gökçen ve Yenidünya, 2007: 529; Bayraktar, 1977: 601). Diğer bir görüşe göre, suçla bir yandan hukuki ilişkilerdeki itimat ve güven, diğer yanda belgenin doğruluğu veya gerçekliğine bağlı yararlar; başka deyişle, kamusal ve kişisel nitelikteki yararlar korunmaktadır (Toroslu, 2005: 220; Selçuk, 1986:71). İtalyan Yargıtay'ının bir kararında sahtecilik suçlarının ihdasında; kamu güveni esas alınmakla birlikte, ispat vasıtasını koruma düşüncesinin de bulunduğu belirtilmiştir (İtalyan Temyiz Mahkemesi Daireler Kurulu, 10.10.1981) (bkz. Erman, Özek, 1996: 223).

Yargıtay da suçla korunan yararın kamu güveni olduğunu kabul etmiştir¹.

Belgede Sahtecilik Suçlarına İlişkin Genel Açıklamalar

Belge Kavramı

Ceza hukuku anlamında belge, insanın iradesini hukuki sonuç doğurmaya uygun, yazılı ve gözle algılanabilir şekilde dışa vurma şeklidir (Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız, Tepe, 2014: 785). Başka bir ifadeyle belge; olayları nakleden veya irade beyanlarını içeren ve bir kimse tarafından oluşturulan her türlü yazılı nesne olarak tanımlanabilir (Toroslu, 2005: 220).

Bir nesnenin belge olarak kabul edilebilmesi için bir takım özelliklerin bulunması gerekmektedir.

Öncelikle yazılı olmalıdır, yani iradenin yazıya geçirilmiş olması gerekir. Bu yazının içeriğinin anlaşılır olması gerekli ve aynı zamanda yeterlidir. Her ne kadar günümüzde fotoğraf, video vs. gibi şeyler de belge olarak kabul edilse de yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bakımından “belgede sahtecilik” suçunun varlığı için belgenin yazılı olması bir zorunluluktur (Güngör, 2010: 34). Belgenin oluşumu için zorunlu kabul edilen yazının mutlaka alfabetik işaretlerden oluşması gerekmektedir. Nitekim belge, bir iradeyi ifade etmeye elverişli olduğu sürece şifreli ya da stenografik olabilir veya sayılardan da oluşabilir (Güngör, 2010: 35). Ancak anlaşılması mümkün olmayan yazılı belgeler bu anlamda belge sayılmaz (Toroslu, 2005: 221). Yazının dilinin bir önemi yoktur, yabancı ya da eski dillerden birisi kullanılmış olabilir (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2007: 407). Belgenin varlığının kabulü için yazılı kâğıdın bulunması zorunlu değildir. Yazının sabitleneceği herhangi başka bir materyal üzerine de yazılabilir (Yargıtay 11.CD. 22.2.2007 tarihli ve 8681-1073 sayılı kararı; Erman, Özek, 1996: 314). Yazının kolay veya zor silinmesi yahut silinmez olmasının önemi yoktur.

Belgenin zorunlu unsurlarından bir diğeri de düzenleyenin belli olmasıdır. Düzenleyeni belli olmayan bir yazı hukuki açıdan bir hüküm ifade etmediğinden belge olarak nitelendirilemez (Tezcan, Erdem, Önok, 2008: 675). Bir yazıyı kimin düzenlediğinin bilinmesi demek, fiilen yazıyı yazanın değil, kim adına düzenlendiğinin bilinmesi anlamına gelmektedir (Gökcan, 2009: 100).

Yazının belge olabilmesi için hukuken önem taşıyan bir içeriğe sahip olması gerekir (Erman, 1987: 316). Hukuki bir değeri bulunmayan yazının belge değeri yoktur. Belgenin belirli bir düşünce veya olayın aktarımını ya da bir hukuki ilişkinin varlığı ya da yokluğunu gösterme gibi bir irade beyanını içermesi halinde hukuken korunduğu, delil niteliğinin bulunduğu kabul edilir. Bazı belgeler özellikle bir konuda delil olmak üzere oluşturulur; örneğin bir suç tutanağı, ilam, vekâletname veya borç senedi ya da sözleşme bu şekildedir. Buna karşın bazı belgeler

¹ Evrakta sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güvenidir. Belgelerin gerçeğe aykırı düzenlenmesi, gerçek belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi, eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek suç sayılıp, yaptırıma bağlanmıştır. Bu nedenle de fiilen bir zararın ortaya çıkması aranmamakta, zarar olasılığı yeterli görülmektedir.” CGK. 8.6.2004, 94/132; CGK. 1.4.2003, 12/76; CGK. 12.11.2002, 209/379.

“Evrakta sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamu güvenidir. Belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye ekleme yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek suç sayılmıştır.” CGK. 6.3.2007, 276/55, bkz. Gökcan, 2009: 95).

böyle bir maksatla oluşturulmadıkları halde, hal ve şartlardaki değişiklikler nedeniyle delil niteliği kazanabilirler ki bunlara da ‘tesadüfi evrak’ denilir (Erman, Özek, 1996: 322; Gökcan, 2009: 98).

Belgenin oluşturulma anında ispat kuvvetinin olması şart değildir. Zira içeriğini ispatlamak amacıyla oluşturulmayan bir belge dahi sonradan bu niteliğe sahip olabilir (Tezcan, Erdem, Önok, 2008: 676; Güngör, 2010: 40).

Resmi Belge

Belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgeler resmi ve özel belge olmak üzere ikiye ayrılır. Resmi belgeyi, bir kamu görevlisi tarafından görev ve fonksiyonu nedeniyle yasaların ön gördüğü usul ve yetkiler çerçevesinde ve bunlara uygun olarak düzenlediği yazı olarak tanımlayabiliriz.

Kanunda; resmi belge üzerinde işlenen sahtecilik suçlarının, özel belge üzerinde işlenenlere oranla daha ağır cezalandırılması öngörülmüştür. Kanun koyucunun bu iradesi resmi belgelerin daha üstün bir ispat gücüne sahip olmaları ve daha fazla güven duyulmakta ve daha fazla önem verilmekte olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kanun koyucu açısından resmi belgelerde sahtecilik suçunun oluşabilmesi için sahtecilik eyleminin gerçekleştirilmesi yeterli görülürken, özel belgelerde hem sahtecilik eyleminin gerçekleşmesi hem de o belgenin kullanılması aranmaktadır.

“Resmi belgede sahtecilik” suçunu düzenleyen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 204. maddesinin gerekçesinde resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazı şeklinde tanımlanmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Tanımlar” başlıklı 6. maddesinin c bendinde ise “Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” anlaşılır ifadesi kullanılmıştır.

Bir belgenin resmi belge olarak kabul edilebilmesi için kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması yeterli değildir. Aynı zamanda kamu görevlisinin o belgeyi düzenlemeye yetkili olması gerekmektedir (Malkoç, Güler, 1999: 2500). Nitekim “resmi belgede sahtecilik” başlıklı 204. maddenin gerekçesinde “düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir” ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla, kamu görevlisi kendi görev alanına girmeyen bir konuda düzenlediği belge bakımından herhangi bir kişiden farklı değildir. Bu kişilerin görevi dışında düzenlediği belgeler özel belge niteliğindedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 204/3’te, resmi belgenin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde cezanın arttırılacağı hükme bağlanmıştır: “Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında arttırılır”. Buna göre resmi belgeleri; “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgeler” ve “aksi sabit oluncaya kadar geçerli olan belgeler” olarak ikiye ayırmak mümkündür. Mahkeme ilamları ile noterler tarafından re’sen düzenlenen belgeler sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelere, yetkili memurların yetkileri çerçevesinde usulüne uygun biçimde düzenledikleri veya onayladıkları belgeler ise aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgelere örnek olarak gösterilebilirler².

² 6100 sayılı HMK 204. maddesi uyarınca; ilamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat

Resmi Belge Hükmünde Belgeler

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 210. maddesinde; sahtecilik suçunun konusunu oluşturan bazı özel belgeler hakkında resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Buna göre; emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname hakkında sahtecilik eyleminin gerçekleştirilmesi halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu belgelerin özel nitelikli belge olmalarına rağmen resmi belgeye eşit tutulmasının nedenini ekonomik ve sosyal hayatta yarattığı etkilerin sonucunda aramak gerekir. Başka bir deyişle ticari ve ekonomik hayatın büyük ve önemli boyutlara ulaştığı günümüzde bu tür belgelerin yüksek oranda tedavül etmesi ile kamu yaşamını etkiler hale gelmesi bunları daha iyi koruma gereğinin sonucudur diyebiliriz.

Kambiyo senetlerinin TCK 210/1. maddesinin konusu olabilmesi için emre veya hamiline yazılı olması gerekmektedir. Kanun koyucu Türk Ticaret Kanunu'nda poliçe, bono ve çeki emre yazılı senetler olarak düzenlemiştir.

Emtiayı temsil eden belgeler; makbuz senedi, varant ve taşıma senedir (Gökçen, 2010: 82). Emtia senetleri, malları temsilen verilen ve belirli şekil şartlarının bulunması gereken kıymetli evrak niteliğinde makbuzlardır. Bu senetlerin resmi belge sayılması için hangi unsurları taşımaları gerektiği; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 834, 835 ve 857. maddelerinde sayılmıştır.

Hisse senedi ve tahvil de Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş kıymetli evrak niteliğinde senetlerdir. Hisse senetleri şirketin unvanını, esas sermaye miktarını ve tescil tarihini, senedin nevi ve itibari kıymetini ve şirketin adına imza etmeye yetkili olanlardan en az ikisinin imzasını taşımaktadır. Tahviller ise anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine denir. Tahvillerin şekil şartları da 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun ilgili maddelerinde düzenlenmiştir.

Vasiyet ölüme bağlı tasarruflar arasında yer almaktadır. Muris vasiyetname ile tereke üzerinde tasarrufta bulunmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 210. maddesi kapsamında belirtilen vasiyetname ifadesinden, elle yazılan vasiyetname anlaşılmalıdır. Zira noterlerce düzenlenen vasiyetnameler zaten resmi vasiyetname niteliğindedir. Sözlü vasiyetnamede zaten ortada bir belge olmadığı için, TCK 210. madde kapsamında değerlendirilmemektedir.

Tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensupları tarafından düzenlenen belgeler hakkında Türk Ceza Kanunu 210/2. düzenleme yapılmıştır. Buna göre kamu görevi icra etmeseler dahi bu kimselerin görevleri gereği ve gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemeleri halinde, düzenlenen belgelerin resmi belge statüsünde olduğu kabul edilmiştir. Kanun koyucu, düzenlenen belgeler ile kişilere haksız menfaat sağlanmasını ya da kamunun veya kişilerin zarara uğramalarını suçun oluşumu bakımından ön şart olarak kabul etmiştir. Tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensupları tarafından düzenlenen belgeler sadece ceza yönünden resmi belgelere benzetilmiştir. Bu nedenle bunun

olunmadıkça kesin delil sayılırlar. İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar.

dışında kalan hususlarda söz konusu belgelere özel belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu hüküm ile, belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır.

Belgenin Zarar Verme ve Aldatma Yeteneğinin Bulunması

Sahtecilik eyleminin somut bir zarara yol açması zorunlu bulunmamakla birlikte, doktrinde zarar verme olasılığının bulunmaması durumunda suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir (Erman, Özek, 1996: 249; Toroslu, 2005, 211). Fakat sahteciliğin icrasıyla kamu güveni bozulup sarsıldığı veya tehlikeye düşürüldüğü için, zararın gerçekleştiğinin araştırılması veya ispat edilmesi gerekli değildir (Antolisei, II, 66, nakleden ve aynı görüşte Toroslu, 2005: 208-213). Yine, İtalyan doktrininde Antolisei ve Manzini de zararsız sahteciliklerin cezalandırılmayacağı ilkesinin (Falsitas quae nemini nocet non punitur) İtalyan Hukukunda ortaçağdan beri kabul edildiğini ve toplumsal veya özel bir zarar doğurmayacak sahteciliklerin cezalandırılmayacağını belirtmektedirler (bkz. Soyaslan, 2005: 405).

Sahtecilik kimseyi aldatamaz nitelikte ise, zarar verme yeteneği bulunmayacağından suç oluşmayacaktır. Başka bir anlatımla, sahteciliğin kolayca anlaşılır biçimde olması halinde, fiilin herhangi bir zarara yol açma olasılığı ve dolayısıyla kamu güvenini bozma riski de bulunmamaktadır (Antolisei, s. 576, nakleden Soyaslan, 2005: 422; Taşdemir, Özkepir: 2009, 16).

Yargıtay, sahtecilik suçunda zarar olasılığı ile aldatma kabiliyeti arasındaki bağı şöyle açıklamıştır; “Zarar olasılığının bulunması için belgede yapılan sahteciliğin çok sayıda kişiyi aldatacak nitelikte olması, bir başka anlatımla belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması gerekir. Aldatma keyfiyeti belgeden objektif olarak anlaşılmalıdır. Muhatabın hatasından, dikkatsizlik ya da özensizliğinden kaynaklanan fiili işgal, aldatma yeteneğinin varlığını göstermez” (CGK. 14.10.2003, 6-232/25).

Aldatma yeteneğinin varlığı ibraz edildiği muhatabının kişisel durumuna göre değil, objektif ölçüte göre araştırılmalıdır. Aldatma yeteneği, belgedeki sahteciliğin belirsiz sayıdaki kişiyi (birçok kimseyi) kandırabilecek güç ve nitelikte olmasını ifade etmektedir (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2008: 535).

Belgenin aldatma yeteneği bulunmamasına karşın, işlem yapan görevlinin dikkatsizliği nedeniyle kabul görmesi, aldatma yeteneğinin bulunduğu anlamına gelmez.

Kanuni Düzenleme

Türk Ceza Kanunu'nun 204 maddesine göre:

(1) Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge

düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

Görüldüğü gibi kanun koyucu maddenin ilk fıkrasında “resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi” demek suretiyle herkes tarafından (ve bu arada kamu görevlileri tarafından da) işlenebilecek resmi belgede sahtecilik suçunu; maddenin ikinci fıkrasında ise “görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi” ifadesini kullanarak "kamu görevlisi" olarak tanımlanan kişilerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu düzenlemiştir.

Fail

Kural olarak bir suçun faili ancak insanlar olabilirler. Ancak kanun koyucunun failde bir takım özellikler aradığı ve suçun işlenebilirliğini failin belirli bir kişi olmasına bağladığı suçlara “özü suç” adı verilmektedir. Kamu görevlisi olmayanlar tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda suç, herkes tarafından işlenebilir. Ancak kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda fail kamu görevlisidir. Kanun koyucu bu suç bakımından özgü suç hükümlerini düzenlemiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 6/1-c maddesine göre kamu görevlisi: “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi”dir. Madde gerekçesinde de kamu görevlisi için tek ölçütün, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olması gerektiği belirtilmiştir.

Kamu görevlisi bakımından kamusal faaliyete katılmanın şekli ve süresinin önemi bulunmamaktadır. Kamusal faaliyete atama, seçilme veya herhangi bir surette, süreli veya süresiz katılmak mümkündür. Her halükarda kamusal faaliyete katılan kişi kamu görevlisi sayılmaktadır. Bir diğer ifade ile kamu görevlisinin tespitinde istihdam değil, kişinin icra ettiği fonksiyon esas alınmaktadır.

Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için failin kamu görevlisi olması yanında, suça konu olan resmi belgeyi görevini ifa ederken ve görevi dolayısıyla düzenlemesi de gerekmektedir³.

³ Yargıtay CGK 02/05/1994 tarihli ve 93/132 sayılı konuya ilişkin kararında: “Özel daire ile Yerel Mahkeme arasındaki uyuşmazlık sanığın üzerine yüklenen sahtekarlık suçunun niteliğine ilişkindir. 765 sayılı Ceza Kanunu 339. maddesinde düzenlenen, memurlar tarafından işlenebilen resmi belgede sahtekarlık suçunun oluşabilmesi için, iki koşulun gerçekleşmesi gerekir. Buna göre;

a- Failin memur olması: Suça konu belgenin bir memur tarafından düzenlenmiş bulunması gerekir.

b- Düzenlenen belge ile memurun görevi arasında illiyet bağının bulunması.

O halde bir belgenin resmi belge niteliğini kazanabilmesi için yalnız memur tarafından düzenlenmiş olması yeterli değildir. Ayrıca memurun görevi ile düzenlenen belge arasında nedensellik bağlantısının varlığı da aranmalıdır. Bir başka anlatımla memur, belgeyi düzenlemeye görevli ve yetkili olmalıdır. Aksi halde memur olmayanlar ve memur olmakla beraber görevi dışında resmi belgede sahtekarlık suçunu işleyenler hakkında 765 sayılı kanunun 342.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçun faili memur olarak öngörölmüş iken, aynı kanunun 279. maddesinde yapılan memur tanımında kamu hizmeti, kamu görevi ayrımı yapılarak, sadece kamu görevi yapanlar, ceza kanununun uygulanmasında memur sayılmıştır (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2004: 252). 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde özel kanunlarında memur gibi sorumlu tutulacağı belirtilen kimselerin 5237 Sayılı Kanununda memur kavramına yer verilmediğinden, fakat 5252 Sayılı Türk Ceza Kanunun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununda mevzuatta yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanununa yapılan yollamalar 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır" hükmü gereğince kamu görevlisi olarak kabul edilmeleri gerekecektir.

Mağdur

Mağdur; suçtan ya da haksız eylemden zarar gören anlamına gelmektedir. Bir başka tanıma göre ise mağdur; suçun konusunun ait olduğu kimsedir (Gökçen, 210: 132).

Resmi belgelerde yapılan sahteciliklerde kamu güveninin ihlali ön plandadır. Zira resmi belgelere tanınan ispat gücü nedeniyle, bunlara duyulan güvenin sarsılmaması hukuk düzeni açısından çok önemlidir (Güngör, 2010: 82). Öğretide, suç, kamu güvenine karşı işlendiğinden, mağdurun toplum olduğu belirtilmiştir (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2004: 749; bkz. Gökcan, 2009: 95). Ancak suçla korunan ikincil yararın kişilere ilişkin olduğu düşünöldüğünde, suçtan dolayı haksızlığa uğrayan kişilerin de suçtan zarar gördükleri ve davaya katılma haklarının bulunduğu kabul edilmelidir (Erman, Özek, 1996: 11).

Suçun Unsurları

Maddi Unsur

İnceleme konumuzu teşkil eden "kamu görevlisinin" resmi belgede sahtecilik suçü bakımından suçun meydana gelebilmesi için öncelikle suçun resmi belgeyi düzenlemekle yetkili kamu görevlisince işlenmesi gerekir (TCK m. 204/2). Kamu görevlisinin, göreviyle ilgili olmaksızın ya da yetkili bulunmadığı halde resmi belgede sahtecilikte bulunması eylemi maddenin 1. fıkrası ile cezalandırılmaktadır.

İkinci fıkradaki fiili oluşturan seçenek hareketler;

- resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleme,
- gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değıştirme,

maddesi uygulanmalıdır.

Uyuşmazlık konusu olayda, Kırşehir Çıraklık Eğitim Merkezinde memur olarak çalışan sanığın suçü konu bordrolar, faturalar ve malzeme alımına ilişkin belgeleri sahte olarak düzenlediğı ve bu belgelerin resmi belge niteliğinde buldukları sabittir. Esasen bu konuda herhangi bir uyuşmazlıkta bulunmamaktadır.

Ancak Çıraklık Eğitim Merkezi Müdürlüğünün 27/02/1992 günlü yazısına göre, merkezde daktilo ve ambar memurluğı yanında mutemet olarak da görev yapan sanığın, suçü konu belgeleri düzenlemeye yetkili ve görevli olmadığı bildirildiğinden, düzenlenen sahte belgeler sanığın görevi arasında illiyet bağı bulunmadığından, eylemi 765 sayılı yasanın 342. maddesine uyan suçü oluşturur." demek suretiyle yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. UYAP İçtihat Programı.

- gerçeğe aykırı olarak belge düzenleme,

- sahte resmi belgeyi kullanma,

şeklinde öngörülmüştür.

Kamu Görevlisinin Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemesi

Resmi bir belgenin kısmen veya tamamen sahte olarak düzenlenmesi, gerçek belgeyi düzenlemeye yetkili makama ait imza, unvan, şekil gibi hususların taklit edilmesi bu suç oluşturur (Toroslu, 2005: 231; Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2005: 753). Dolayısıyla, sahte düzenlenen belgede resmi belgeye ilişkin öğelerin (kaşe, mühür, kurum sayı ve tarihi vb.) de bulunması aranmalıdır. Resmi belge sayılmasını gerektiren temel öğelerin eksikliği halinde, ortada resmi belgenin bulunduğu ve bu suçun olduğu söylenemez (Gökcan, 2009: 111).

Suçun ikinci fıkra kapsamına girmesi için, sahte düzenleme fiilinin kamu görevlisince göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi gerekir.

Resmi belgeyi sahte olarak düzenleme fiili, belgenin düzenleyeni olarak görünen kişiden başkası tarafından baştan itibaren düzenlenmesi şeklinde işlenebilir.

Kamu Görevlisinin Resmi Belgeyi Değiştirmesi

Resmi belgenin yetkili kamu görevlisince düzenlenmesinden sonra, görevlinin belge üzerinde anlam ve delil niteliğini etkileyecek bir değişiklik yapması hukuken mümkün değildir. Kamu görevlisinin, düzenlediği resmi belgede sonradan değişiklik yapması, resmi belgeyi değiştirme sayılır. Değiştirme fiilinin, belgeyi düzenleyen ya da düzenleme yetkisi olan başka bir kamu görevlisince işlenmesi olanaklıdır. Suç, değiştirme hareketinin tamamlanmasıyla gerçekleşir. Suçun tamamlanması için, belgenin kullanılması veya bir zararın meydana gelmesi gerekli değildir (Gökcan, 2009: 111).

Resmi belgede değişiklik yapılması; belgeye ekleme yapılması veya mevcut bir ifade veya tarihin silinmesi, kazınması gibi yollarla metinden çıkarılması şeklinde işlenir.

Belgenin metninde yapıp ve yazının anlamı değişiyorsa o halde değiştirme vardır. Hukuken anlam değiştirmeyecek şekilde maddi hataların değiştirilmesi durumunda değiştirme söz konusu olmayacağından sahtecilik suçu da oluşmayacaktır (Erman, Özek, 1996: 414).

Değiştirme fiilinin belgenin içeriği yanında kimliğinde de yapılması mümkündür (Erman, 1987: 428).

Yapılan değişikliğin belgenin bir kısmına ya da tamamına ilişkin olmasının suçun oluşması açısından bir önemi bulunmamaktadır (Meran, 2005: 263). Bu değiştirme belgenin içeriğinin yanında belgenin düzenlenme tarihi veya imzaya ilişkin değişiklikler tarzında olabilir (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2005: 756).

Kamu Görevlisinin Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi

Kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir konuda, gerçeğe aykırı içerikte bir resmi belge düzenlemesi halinde, kamu görevlisince işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun bir diğer seçimlik hareketi gerçekleştirilmiş olur. Bu takdirde fikir/içerik sahteciliği yapılmaktadır. Madde gerekçesinde gerçeğe aykırı belge düzenleme fiili; “kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi” ifadeleriyle açıklanmıştır (Gökcan, 2009: 111).

Bu seçimlik hareket, sadece kamu görevlisi tarafından işlenebilir (Erman, Özek, 1996: 295). Kamu görevlisini yaptığı işlemlerde doğru olmayarak bir fiilin sanki kendi huzurunda gerçekleştirilmiş gibi gösterilmesi, kendi önünde yapılmayan açıklamaları yapıldı gibi gösterilmesi, yapılan açıklamaları değiştirerek yazması veya hiç yazmaması, gerçeği kanıtlamaya yarayan şeyleri belgelendirmemesi yada gerçeği kanıtlamaya yönelik ancak kendi huzurunda cereyan etmeyen fiilleri yapıldı gibi gösterilmesi bu seçimlik hareketi oluşturur (Soyaslan, 2005: 424). Örneğin devlet hastanesinde görev yapan doktorun aslında hasta olmayan bir kişinin hasta olduğuna dair rapor yazması halinde durum böyledir.

Kamu Görevlisinin Sahte Resmi Belgeyi Kullanması

Kamu görevlisi olan failin, başkasınca gerçeğe aykırı olarak belge düzenlendiğini ya da resmi bir belgenin sahte olarak düzenlendiğini veya resmi belgede değişiklik yapıldığını bilerek, bu belgeyi görevi kapsamında kullanması halinde, 204/2. madde ile cezalandırılır. Örneğin, eczacının sahte ilaç kupürü ve fatura düzenleyip getirdiğini bilen tahakkuk memurunun, bunları kullanarak bedeli ödemesi durumunda; eczacı 204/1, memur ise 204/2. madde ile cezalandırılacak ve her ikisi de ayrıca dolandırıcılık suçunun müşterek faili olarak sorumlu tutulacaktır (Gökcan, 2009: 112).

Görüldüğü üzere belgeyi kullanan kişinin sahtecilik eylemine katılmış olması durumunda belgeyi kullanmaktan cezalandırılmaması gerekir. Faili hem düzenlemek hem de kullanmaktan mahkum etmek, sahteciliğin sadece sahtelik yapmak için değil, kanıtlayıcı vasıtaların sahit ve gerçek olması ile garanti altına alınan menfaatleri ihlal etmek için yapılmakta olduğundan bu kurala aykırılık teşkil eder (Erem, Toroslu, 1994: 273).

Belirtelim ki, 2. fıkradaki kullanma eylemi yalnızca düzenleme yetkisini haiz kamu görevlisi hakkındadır. Buna karşın düzenlemeye yetkili olmayan kamu görevlisinin veya sivil kişinin sahte belgeyi kullanma eylemi, 1. fıkraya girmektedir.

Doktrinde, kullanma hareketinin tamamlanması için; muhataba belgedeki bilginin içeriği konusunda bilgi elde etme imkânının tanınmasının yeterli olduğu, belirtilmektedir (Tezcan, Erdem, Önok, 2008: 685). Ancak bir diğer görüşe göre, mevzuat gereği ibrazın yeterli görülmeyip, belgenin muhatabının iktidar alanına girmesi gerektiği hallerde, fiil bu aşamaya ulaşmadığında teşebbüsten söz edileceği düşünülmelidir (Gökcan, 2009: 112).

Kamu görevlisi olmayanın, sahte düzenlenen veya değiştirilen resmi belgeyi kullanması 1. fıkra kapsamında kalır. Çünkü 2. fıkrada özgü suç olarak yer alan suçun faili olarak sorumlu tutulacak kişinin mutlaka kamu görevlisi olması zorunludur (Taşdemir, Özkepir, 2009: 207, 209.)

Manevi Unsur

Ceza hukuku açısından bireyin kanuni tanımda yer alan ve suç oluşturan eylemi gerçekleştirmesi tek başına sorumlu tutulması için yeterli olmamakta, failin ayrıca eylemi gerçekleştirirken kusurlu bir şekilde hareket etmiş olması gerekmektedir. Kural olarak kanununda yer alan suçları faillerinin sorumlu tutulabilmesi için eylemin kasten işlenmiş olması gerekir.

204. maddede düzenlenen suçlar da yalnızca kasten işlenebilir, taksirle işlenmesi mümkün değildir. Doktrinde çoğunlukla, suçun işlenmesi için genel kastın yeterli olduğu, özel kastın aranmayacağı kabul edilmektedir (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2008: 560; Tezcan, Erdem, Önok, 2008: 686; Taşdemir, Özkepir, 2009: 43). Bir başka görüşe göre, resmi belgede sahtecilik suçlarında özel kastın aranması gerekir. Buna göre, fail kendisine veya başkasına bir menfaat sağlaması maksadıyla hareket etmedikçe suç oluşmaz (Erman, Özek, 1996: 269; Çetin, Malkoç, 1995: 184).

Resmi belgede sahtecilik suçlarının, hem doğrudan, hem de olası kastla işlenmesi olanaklıdır (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2008: 560).

Suçun, sahte veya gerçeğe aykırı düzenlenmiş ya da değiştirilmiş belgeyi kullanma biçimindeki seçimlik hareketle işlenmesi halinde, belgenin sahteliği veya gerçeğe aykırılığının fail tarafından bilinmesi gerekmektedir. Fail sahte olarak veya gerçeğe aykırı biçimde belge düzenlediği, değiştirdiği veya kullandığı bilinci içerisinde olmalıdır.

Suçun Cezasını Etkileyen Haller

Cezayı Ağırlaştırıcı Nitelikli Şekli

TCK'nın 204/3. maddesine göre: "Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır."

Belgenin kanıtlama gücü esas alınarak resmi belgeler; "sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge" ve "aksi sabit olana kadar geçerli belge" şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

İlk gruptaki belgelerin resmi makamlar nezdindeki güvenilirlikleri tam olup, sahteliği kanıtlanmadıkça kesin delil niteliğindedirler. İkinci grup belgeler ise, aksi kanıtlanabilir olan ve bu nedenle aksi kanıtlanana kadar geçerli kabul edilen resmi belgelerdir. Kanun koyucu, sahteliği ispat edilene kadar geçerli belgelerin ispat gücünün yüksekliğini esas alarak, bu tür belgeleri daha üst düzeyde koruma gereği duymuştur.

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler çeşitli kanunlarda düzenlenmiştir. HUMK 295. maddesi uyarınca; mahkeme ilamları ve noterlerce (düzenleme biçiminde) düzenlenen senetler; CMK 222. madde gereği duruşma tutanakları, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 178. maddesine göre de seçim tutanakları, 1608 sayılı Kanunun 6. maddesi gereği belediye ceza tutanakları, İcra ve İflas Kanununun 38. maddesinde belirtilen ilam niteliğindeki belgeler, hakem kararları (HUMK m. 536), Sayıştay ilamları (Sayıştay Kn.m. 62,63), 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 20. maddesi gereği düzenlenen suç tutanakları, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerdendir (Gökcan, 2009: 113).

Bir yasa hükmü ile niteliği bu şekilde belirlenmeyen diğer resmi belgeler, aksi sabit olana kadar geçerli belge sayılır. Örneğin tapu ve nüfus sicil kayıtları, görevlilerce görev gereği düzenlenen ve bir olay veya durumu yansıtan tutanaklar, görev gereği verilen belge ve yazılar vb. evrak 'aksi sabit olana kadar geçerli belge' sayılır.

Cezayı Hafifleten Sebep

5237 Sayılı Kanunda 211. maddesine göre: "Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir."

Fail burada başkasına zarar vermek için değil, kendisini uğradığı ya da uğrayacağına inandığı zarardan korumak amacıyla fiili işlemiş olması gerekir (Erem, Toroslu, 1983: 285).

Failin maddedeki indirimden faydalanabilmesi için hukuki ilişkiye dayanan alacağını veya gerçek durumu ortaya koyması gerekir.

Suçun Özel Görünüş Şekilleri

Teşebbüs

Suçta teşebbüs, failin suçu tamamlamak amacıyla hareket etmesine rağmen, elinde olmayan nedenlerden dolayı bunu gerçekleştirememesidir.

Resmi belgede sahtecilik suçları neticesi harekete bitişik suçlardır. Suç icra hareketlerinin bölümlere ayrılmadığı durumlarda teşebbüse elverişli değildir (Meran, 2005: 267).

204. maddedeki suçlar, seçimlik hareketlerden herhangi birine yönelik icra hareketinin bitirilmesi ile tamamlanmakta, ayrıca bir zararın doğması aranmamaktadır. Örneğin, sahte belge düzenlemeye yönelik icra hareketinin bitirildiği an suç tamamlanmıştır. Fakat failin sahte belge düzenleme ve kullanma biçimindeki seçenek hareketlerden ikisini de yerine getirmesi durumunda, suç sahte belgenin düzenlenmesiyle tamamlanmakla birlikte suçun işlenmesi kullanma ile bitmektedir. Örneğin, sahte kambiyo senedi düzenlenmesi ile suç tamamlanmakta, fakat icra dairesine takip için başvurduğu (kullandığı) anda bitmekte ve bu başvuru anı ile dolandırıcılık suçunun icrasına başlanılmaktadır (Selçuk, 2001: 261).

Gerçekleşme olasılığı az olmakla birlikte, icra hareketinin failin iradesi dışında tamamlanamaması halinde teşebbüs gerçekleşir. İcra hareketinin failin iradesiyle kesilmesi durumunda gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır.

Aldatma yeteneği bulunmayan sahtecilik fiilinde, aslında icra hareketleri tamamlanmasına karşın, oluşturulan belgenin hukuki değerinin ve dolayısıyla eylemin zarar verme olasılığının bulunmaması nedeniyle suç teşkil etmediği kabul edilmektedir. Bu nedenle fail, aldatma yeteneği olmayan belge dolayısıyla sahteciliğe teşebbüsten de sorumlu tutulamaz.

İştirak

İkinci fıkradaki suç yalnızca kamu görevlisince göreviyle bağlantılı olarak işlenebilir. Bu nedenle özgü suç olarak düzenlenmiştir. İkinci fıkra bakımından failin kamu görevlisi olması ve suça konu sahte belgeyi düzenlemekle veya kullanmakla görevli bulunması zorunludur. Aynı dairede görevli olsa bile, ilgili belgeyi düzenleme, kullanma görevi bulunmayan kişinin sahtecilik eylemi ikinci fıkraya değil, ilk fıkraya girmektedir.

Sivil bir kişinin, düzenlediği sahte resmi belgeyle kamu görevlisini aldatıp onun da sahte bir resmi belge düzenlemesine yol açması durumunda, sivil kişi 204/1. madde ile cezalandırılacak, kamu görevlisi yönünden suçun manevi unsuru oluşmayacaktır. Fakat, kamu görevlisinin, sahte belgeyi resmi işleme esas alması nedeniyle, koşulları varsa ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçundan (m.257/2) sorumlu tutulması gerekir.

Özgü suçlarda suçu yalnızca maddede aranan nitelikleri taşıyan kişi işleyebileceğinden, 204/2. maddedeki suça katılan sivil kişiler veya göreviyle bağlantılı olmaksızın iştirak eden kamu görevlileri, azmettiren ya da yardım eden olarak 204/2. maddeden sorumlu tutulur. Buna karşın, müşterek faillikte bağlılık kuralının (m.40/2) bir etkisi yoktur. Örneğin kamu görevlisinin gerçek bir resmi belgede değişiklik yaparak sahtecilik fiilini icra etmesini sivil bir kişiyle birlikte gerçekleştirmesi halinde, her ikisi de fiilin işlenmesinde hakimiyet sahibidir. Aslında sivil kişinin, eylemi 204/1. madde ile birlikte, kamu görevlisi failin 204/2. madde kapsamındaki eylemine iştirak olarak da ortaya çıkmakla birlikte, ortada görünüşte içtima şekillerinden asli-tali norm ilişkisi bulunmakta olup, bu hallerde asli normun önceliği (veya yardımcı normun sonralığı) kuralı gereğince (ki faillik-şeriklik ilişkisinde faillik asli normdur) sivil kişinin yalnızca faillikten sorumlu tutulması gerekir. Dolayısıyla müşterek faillikte bağlılık prensibinin bir etkisi de bulunmamaktadır (Özgenç, 2008: 492; Koca, Üzülmez, 2008: 432).

İçtima

204. maddenin her iki fıkrasındaki suçlar, bu fıkralarda belirtilen seçimlik hareketlerden birinin işlenmesi ile tamamlanmaktadır. Fakat seçimlik hareketlerden birden fazlasının işlenmesi halinde de eylem tek suç kabul edilmektedir. Örneğin, gerçeğe aykırı resmi belge düzenleyen ve bunu kullanan kamu görevlisi, 204/2. madde ile bir kez cezalandırılır.

Yargıtay, sahte belgenin birden fazla kullanılması halinde de tek suç oluştuğunu ve zincirleme suçun uygulanamayacağını kabul etmektedir: "Sahte belgenin kullanılması, düzenlemenin doğal sonucu olup, bu nedenle zincirleme suç hükümleri uygulanamaz (11.CD. 24.12.2008, 13317/13752).

Evrakta sahtecilik suçlarıyla ilgili olarak TCK'nın 212. maddesi ile özel bir gerçek içtima kuralı düzenlenmiştir. Bu hükme göre, sahte resmi belgenin başka bir suçun işlenmesinde kullanılması durumunda, fail hem sahtecilik, hem de ilgili suçtan dolayı sorumlu tutulacaktır. Bu bakımdan, kamu görevlisinin sahtecilik yaparak zimmet veya rüşvet suçlarını işlemesi durumunda, sahtecilik suçu ile işlediği diğer suç ayrıca oluşur ve iki suçtan cezalandırılır.

Birden fazla sahte belge düzenlenmişse, aynı suç işleme kararı bulunuyorsa zincirleme suç sayılarak 43. madde uygulanır. Aynı suç işleme kararının varlığı bakımından, suç tarihleri, sahteciliğe konu belgelerin niteliği, aidiyeti, ilişkin oldukları yer ve kişiler gibi çeşitli öğelerden yararlanılmalıdır.

Failin aynı mağdura karşı bir suç işleme kararıyla farklı zamanlarda işlediği sahtecilik fiillerinde 43/1. madde uygulanır.

Sahteciliğin birden fazla mağdura karşı tek fiille işlenmesi durumunda ise 43/2. madde ile uygulama yapılır.

Yargıtay, birden fazla belgenin aynı anda düzenlenmesi veya bu belgelerin bir mağdura karşı aynı anda kullanılması hallerinde, “değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi” koşulunun gerçekleşmemesi nedeniyle 43. maddenin uygulanamayacağını ve eylemin tek suç oluşturduğunu kabul etmektedir (11.CD. 25.02.2009, 2008/17340 - 2009/1385).

Sonuç ve Değerlendirme

Toplumsal ve ekonomik ilişkiler açısından oldukça önemli olan belgeler hakkında bireylerin sahip olduğu güven duygusunun korunması gerekmektedir. Kanun koyucu bu güveni korumak maksadıyla kamu güvenine karşı suçları düzenlemiş ve resmi belgede sahtecilik suçlarını da bu bölümde ele almıştır.

Resmi belgede sahtecilik suçu resmi belgeler üzerinde işlenir. Bir metnin belge olabilmesi için, yazılı olması, hukuki içeriği olması ve düzenleyicisinin belirlenebilir olması gerekir. Ancak bu özelliklerin yanında bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için yetkili kamu görevlisi tarafından görevinin gereği olarak düzenlenmiş olması da aranır. Kanun koyucu da bu özelliklere sahip bir resmi belge üzerine gerçekleştirilen ve gerçeğe aykırı bir yargı oluşturma amacıyla yapılan değişiklikleri veya gerçeğe aykırı ifadeleri sahtecilik olarak kabul etmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda "Resmi Belgede Sahtecilik Suçu" 5237 sayılı Kanununun 204. maddesinde düzenlenmiştir. İlk fıkrada herkes tarafından işlenebilen sahtecilik, ikinci fıkrada ise ancak kamu görevlileri tarafından işlenebilen sahtecilik eylemi açıklanmıştır.

Suç, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek, resmi belgeyi gerçeğe aykırı olarak değiştirmek, sahte resmi belgeyi kullanmak ve gerçeğe aykırı olarak sahte resmi belge düzenlemek suretiyle işlenir. Suçun manevi unsuru kasıttır. Suç, doğrudan ve dolaylı kasıt ile işlenebilir.

Kamu görevlileri tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu bakımından özel kişiler asıl fail olamayacak ancak azmettiren ya da yardım eden sıfatını alabilecektir.

TCK'nın 212. maddesinde belgede sahtecilik suçlarında özel içtima kuralı gereği bir başka suçun işlenmesi halinde, yani sahtecilik suçunun vasıta olarak kullanılması halinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan ayrı ayrı ceza verilecektir. Böylece 765 sayılı kanun döneminde zaman zaman sorun teşkil eden bu konuya açıklık getirilmiştir.

Sekreterlik veya yönetici asistanlığı yapan bir kimsenin de TCK'nın 6. maddesinde yer alan kamu görevlisi tanımında belirtilen özellikleri taşıması halinde kamu görevlisi fail olarak bu suçtan sorumlu olması; kamu görevlisi niteliğine sahip olmasa dahi özel kişilerde işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesi mümkündür. Suçun sadece doğrudan kastla değil

olası kastla da işlenebilmesi konunun söz konusu meslek mensuplarınca ceza hukuku boyutu ile bilinmesinin önemini artırmaktadır.

Kaynakça

- Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, C. (2004). *Uygulamalı ceza hukuku*. Ankara: Adalet yayınevi
- Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, C. (2007). *Uygulamalı ceza hukuku*. Ankara: Adalet yayınevi.
- Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, C. (2008). *Ceza hukuku, özel hükümler*. Ankara: Adalet yayınevi.
- Bayraktar, K. (1977). Türk ceza kanununda kamu düzeni, kamunun itimadı ve kamunu selameti aleyhine işlenen cürümler (591-621.). *Değişen toplum ve ceza hukuku karşısında TCK.nın 50. yılı ve geleceği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, E., Malkoç, İ. (1995). *Uygulamada sahtekarlık suçları, bilgisayar suçları, tebligat suçları ve ilgili mevzuat*. Ankara: Adalet yayınevi.
- Erem, F., Toroslu, N. (1983). *Türk ceza hukuku özel hükümler*. 4. baskı, Ankara: Savaş yayınevi.
- Erem, F., Toroslu, N. (1994). *Türk ceza hukuku özel hükümler*. 6. baskı, Ankara: Savaş yayınevi.
- Erman, S. (1950). Evrakta Sahtekarlık suçlarının ana hatları, tarihçesi ve müşterek unsurları. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 16 (1-2), 157-201.
- Erman, S. (1987). *Sahtekarlık suçları, Ticari ceza hukuku-III*. İstanbul.
- Erman, S., Özek, Ç. (1996). *Kamu güvenine karşı işlenen suçlar*. İstanbul: Dünya yayıncılık.
- Gökcan, H.T. (2009). Resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204). *Ankara Barosu Dergisi*, 67 (3), 93- 126.
- Gökçen, A. (2010). *Belgede sahtecilik suçları (5237 s.lı TCK m. 204-212)*. 2. Baskı, Ankara: Seçkin yayınevi.
- Güngör, D. (2010). *Resmi belgede sahtecilik suçu*. Ankara: Yetkin yayınevi.
- Koca, M., Üzülmöz, İ. (2008). *Türk ceza hukuku genel hükümler*. Ankara: Seçkin yayınevi.
- Malkoç, İ., Güler, M. (1999). *Uygulamada Türk ceza kanunu özel hükümler-3*. Ankara: Adil yayınevi.
- Meran, N. (2005). *Yeni Türk ceza kanununda sahtecilik – Malvarlığı bilişim suçları ile ekonomi ve ticaret alanında suçlar*. Ankara: Seçkin yayınevi.
- Özbek, V.Ö, Kanbur, M.N., Doğan, K., Bacaksız, P. ve Tepe İ, (2014). *Türk ceza hukuku özel hükümler*. 7. Baskı, Ankara: Seçkin yayınevi.
- Özgenç, İ. (2008). *Türk ceza hukuku genel hükümler*. Ankara: Seçkin yayınevi.
- Selçuk, S. (1986). *Dolandırıcılık cürümünün kimi suçlardan ayrımı ve çekle ilgili suçlar*. Ankara: Kadioğlu.

Selçuk, S. (2001). *Karşıoylarım*. Ankara: Turhan kitabevi.

Soyaslan, D. (2005). *Ceza hukuku özel hükümler*. Ankara: Yetkin yayınevi.

Taşdemir, K., Özkepir, R. (2009). *Sahtekarlık suçları*. Ankara: Turhan yayınevi. Tezcan, D.,

Tezcan, D., Erdem, M.R., Önok, M. (2009). *Teorik ve pratik ceza özel hukuku*. Ankara: Seçkin yayınevi.

Tezcan, D., Erdem, M.R., Önok, M. (2008). *Teorik ve pratik ceza özel hukuku*. Ankara: Seçkin yayınevi.

Toroslu, N. (2005). *Ceza hukuku özel kısım*. Ankara: Savaş yayınevi.

Tümerkan, S. (1987). *Dolandırıcılık suçu (karşılıksız çek keşidesi fiilleri)*. İstanbul: Kazancı yayınları.